

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om stadganden om rättsvård som ansluter sig till medlemskapet i Europeiska unionen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att stiftas en lag om frågor som hänför sig till rättsvården och som ansluter sig till medlemskapet i Europeiska unionen. Lagen skall för det första gälla verkställighet i Finland av sådana domar och beslut av Europeiska unionens institutioner och organ, som enligt de fördrag som ligger till grund för gemenskaperna är verkställbara i medlemsstaterna. För det andra skall lagen innehålla stadganden om rättshjälp åt Europeiska gemenskapernas domstol eller Europeiska gemenskapernas förstainstansrätt i samband med bevisning samt om straffbarhet i fråga om osann utsaga som avges inför nämnda domsto-

lar. Lagen innehåller dessutom stadganden om justitieministeriets uppgifter i egenskap av kontaktmyndighet i de ärenden som avses i lagen.

Förslaget bygger i huvudsak på de stadganden som utfärdades i samband med ikraftträdandet av avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och som har anpassats med hänsyn till ett medlemskap i Europeiska unionen (EU).

Den föreslagna lagen avses träda i kraft vid en tidpunkt som bestäms genom förordning. Avsikten är att lagen träder i kraft samtidigt som Finland blir medlem i EU.

INNEHÅLL

	Sida		Sida
ALLMÄN MOTIVERING	1	DETALJMOTIVERING	10
1. Inledning	1	1. Lagförslaget	10
2. Nuläge	1	2. Närmare stadganden och bestämmelser	11
2.1. Stadganden som ansluter sig till EES- avtalet	1	3. Ikraftträdande	11
2.2. Bestämmelserna i de fördrag som ligger till grund för gemenskaperna och situationen i de nuvarande medlemsstaterna	4	4. Lagstiftningsordning	11
3. Propositionens mål och de viktigaste förslagen .	8	LAGFÖRSLAG	12
4. Propositionens verkningar	9	Lag om stadganden om rättsvård som ansluter sig till medlemskapet i Europeiska unionen	12
5. Beredningen av propositionen	9	BILAGA	14
6. Andra omständigheter som inverkar på propo- sitionen	10	Utkast till förordning om ikraftträdande av lagen om stadganden om rättsvård som ansluter sig till medlemskapet i Europeiska unionen	14

ALLMÄN MOTIVERING

1. Inledning

Europeiska unionens institutioner och organ är under vissa förutsättningar behöriga att meddela beslut som är verkställbara i medlemsstaterna. Medlemsstaterna skall på nationell nivå utfärda stadganden om det förfarande genom vilket verkställigheten av institutionens beslut tryggas inom en medlemsstats territorium.

De tre europeiska gemenskaperna, Europeiska kol- och stålgemenskapen, Europeiska gemenskapen samt Europeiska atomenergigemenskapen, har gemensamma lagskipningsorgan som utgörs av Europeiska gemenskapernas domstol (EG-domstolen) och Europeiska gemenskapernas förstainstansrätt. De grundläggande bestämmelserna om dessa domstolar ingår i de fördrag som ligger till grund för de tre gemenskaperna samt i domstolarnas stadgor som finns i särskilda protokoll till fördragen. Av historiska orsaker finns det således tre stadgor trots att det är fråga om samma domstolar. Däremot har vardera domstolen enhetliga rättegångsregler, som förutom bestämmelser om domstolarnas interna organisation också innehåller bestämmelser om rättegångsförfarandet.

Stadgorna och rättegångsreglerna för gemenskapernas domstolar innehåller vissa bestämmelser som gäller samverkan mellan gemenskapens domstol och nationella myndigheter i ärenden som behandlas i de nationella domstolarna. Tillämpandet av dessa bestämmelser förutsätter att det utfärdas närmare nationella stadganden.

2. Nuläge

2.1. Stadganden som ansluter sig till EES-avtalet

Enligt 13 § lagen om godkännande av vissa bestämmelser i avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och om tillämpningen av avtalet (1504/93) verkställs ett beslut enligt artikel 110 i EES-avtalets huvudavtal i Finland på samma sätt som en lagakraftvunnen dom som en domstol i Finland har meddelat i ett tvistemål. Justitieministeriet skall på ansökan förordna om verkställighet, om inte uppgiften

genom förordning har ålagts någon annan myndighet.

Enligt nämnda artikel i EES-avtalet skall beslut enligt EES-avtalet av EFTA:s övervakningsmyndighet och EG-kommissionen samt EG-domstolen, EG:s förstainstansrätt och EFTA-domstolen, som medför betalningsskyldighet för andra än stater, vara verkställbara. Verkställigheten skall följa de civilprocessrättsliga regler som gäller i den stat inom vars territorium den sker. Varje avtalslutande part skall utse en myndighet som förordnar om verkställighet. Denna myndighet får inte pröva saken utan enbart kontrollera avgörandets äkt-het. Efter att ha uppfyllt denna formalitet får sökanden ansöka om verkställighet i enlighet med lagen i den stat inom vars territorium verkställigheten skall ske genom att direkt hänskjuta ärendet till den behöriga myndig-heten. Verkställigheten får skjutas upp endast genom beslut av EFTA-domstolen eller EG-domstolen. De nationella domstolarna är där- emot behöriga att pröva huruvida verkställig-heten har genomförts på regelrätt sätt.

Enligt 3 § lagen om godkännande av vissa bestämmelser i avtalet mellan EFTA-staterna om upprättande av en övervakningsmyndighet och en domstol samt om tillämpningen av avtalet (1507/93) skall allmän underrätt på grundval av ett beslut av EFTA-domstolen lämna rättshjälp för att höra vittnen eller sakkunniga eller för att ta emot andra bevis i enlighet med lagen om handräckning, som i Finland bör meddelas vissa internationella or-gan, samt om sådana organs befogenhet (22/30). Förordnandet skall sändas för verk-ställighet till en sådan domstol som avses i 2 § lagen om samverkan mellan finska och utländ-ska myndigheter vid rättegång samt om verk-ställighet i vissa fall av utländsk domstols beslut (171/21). Justitieministeriet är kontakt-myndighet i rättshjälpärenden som avses i paragrafen, om inte något annat stadgas ge-nom förordning.

I 4 § i nämnda lag stadgas att 17 kap. 36 — 38 §§ rättegångsbalken skall tillämpas då ett vittne som har kallats från Finland att höras av EFTA-domstolen uteblir utan laga förhinder eller vägrar att vittna.

I 5 § stadgas att 17 kap. 1 § strafflagen skall tillämpas då ett vittne eller en sakkunnig som när han hördes av EFTA-domstolen har avgi-

vit en osann utsaga eller utan laga skäl har förtigit någonting som skulle ha givit upplysning i saken.

I 7 § stadgas det om förande och handläggning av åtal mot en domare i EFTA-domstolen. Enligt paragrafen tillämpas på en domare i EFTA-domstolen samma stadganden som i fråga om presidenten eller en ledamot av högsta domstolen eller högsta förvaltningsdomstolen. Ett åtal skulle således behandlas vid riksretten med justitiekanslern eller riksdagens justitieombudsman som åklagare.

Enligt 3 § förordningen om ikraftträdande av avtalet mellan EFTA-staterna om upprättande av en övervakningsmyndighet och en domstol och protokollet med justeringar av avtalet samt om ikraftträdande av lagen och lagen om ändring av lagen om godkännande av vissa bestämmelser i avtalet och om tillämpningen av avtalet (1509/93) är justitieministeriet kontaktmyndighet i ärenden som avses i artikel 17 andra och fjärde stycket samt artikel 26 i protokoll 5 till avtalet. Nämnade artiklar gäller handräckning som skall ges EFTA-domstolen i frågor som gäller tredskande vittnen, osann utsaga samt förordnande av rättsbiträde.

2.2. Bestämmelserna i de fördrag som ligger till grund för gemenskaperna och situationen i de nuvarande EU-medlemsstaterna

Verkställigheten av domar och beslut

Artikel 187 i fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen innehåller en bestämmelse om verkställighet av EG-domstolens domar. I artikeln konstateras att EG-domstolens domar skall vara verkställbara enligt artikel 192. Enligt artikel 65 i domstolens rättegångsregler vinner domstolens domar laga kraft från och med den dag då de ges.

Med domstolens domar jämföras också andra beslut av domstolen, t.ex. beslut om skyldighet att ersätta rättegångskostnader samt förordnanden som meddelas som interimistiska åtgärder. I artikel 48.4 i rättegångsreglerna hänvisas i fråga om böter som EG-domstolen ådömt ett vittne för förfallolös utevaro eller vägran att vittna dessutom till artiklarna i de fördrag som ligger till grund för gemenskaperna om verkställbarheten av domstolens domar.

Utgångspunkten är således att alla de avgöranden av EG-domstolen är verkställbara som

med avseende på innehållet kan ligga som grund för utsökning eller annan exekution. De av EG-domstolens domar som till sin natur bör anses vara deklatoriska, t.ex. domar i vilka fastställs att en medlemsstat har gjort sig skyldig till försummelse (artiklarna 169 och 170 i fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen), domar som gäller ogiltigförklaring av institutionernas beslut (artikel 173), domar som gäller institutionernas underlåtelse att vidta åtgärder (artikel 175) samt förhandsavgöranden åt nationella domstolar (artikel 177) är till sin natur sådana att det inte är möjligt att verkställa dem.

Motsvarande bestämmelser som i artikel 187 i fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen finns i artikel 44 i fördraget om upprättandet av Europeiska kol- och stål gemenskapen samt i artikel 159 i fördraget om upprättandet av Europeiska atomenergigemenskapen.

Enligt artikel 168 a i fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen verkar i samband med gemenskapens domstol en förstainstansrätt som avgör vissa frågor som faller inom domstolens domsrätt. Förstainstansrättens domar kan i rättsfrågor överklagas till gemenskapens egentliga domstol. Närmare bestämmelser om förstainstansrätten finns i rådets beslut om upprättandet av Europeiska gemenskapernas förstainstansrätt (88/591/EKSG, EEG, Euratom) som har ändrats genom beslutet 93/350/Euratom/EKSG, EEG. Enligt artikel 4 i rådets beslut tillämpas bl.a. artiklarna 44 och 92 i fördraget om upprättandet av Europeiska kol- och stål gemenskapen, artiklarna 187 och 192 i fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen samt artiklarna 159 och 164 i fördraget om upprättandet av Europeiska atomenergigemenskapen även på förstainstansrätten.

Enligt artikel 192 i fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen är beslut av rådet eller kommissionen som medför betalningsskyldighet för andra än stater verkställbara. Av artikeln framgår att kommissionens eller rådets beslut som är riktade till medlemsstaterna inte är verkställbara. T.ex. böter som rådet enligt artikel 104 c.11 förelagt medlemsstaterna för underlåtelse att efterkomma rådets beslut för att minska alltför stora underskott är således inte verkställbara.

Bestämmelserna i artiklarna 187 och 192 kan tolkas så att de inte uppställer likadana be-

gränsningar för verkställbarheten av domstolens avgöranden som för verkställbarheten av kommissionens och rådets beslut. I pengar fastställda påföljder som grundar sig på en skiljedomsklausul enligt artikel 181 eller på ett skiljeavtal enligt artikel 182 och som domstolen påfört en medlemsstat är således verkställbara. Å andra sidan kan medlemsstatens nationella stadganden om begränsningar att rikta exekution mot staten inverka på saken.

Innan fördraget om Europeiska unionen (Maastrichtfördraget) trädde i kraft ansågs det att bestämmelsen i artikel 171.1, enligt vilken det ankommer på staten själv att vidta åtgärder som krävs för att följa domstolens dom enligt artiklarna 169 och 170, leder till att domar i rättegångar som förs mellan kommissionen och en medlemsstat eller mellan medlemsstaterna och som gäller en medlemsstats underlåtelser inte är verkställbara. Genom artikel 171.2 tredje stycket, som genom Maastrichtfördraget fogades till fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen, ges domstolen emellertid befogenheter att förelägga en medlemsstat att betala ett standardbelopp eller ett vite, om medlemsstaten har underlåtit att efterkomma domstolens tidigare dom i samma ärende. Eftersom artikel 192 i fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen torde begränsa verkställbarheten med avseende på en medlemsstat endast i fråga om kommissionens och rådets beslut men inte i fråga om domstolens avgöranden, torde nämnda påföljder i princip vara verkställbara även mot en medlemsstat. En medlemsstats nationella myndigheter är således skyldiga att verkställa i pengar fastställda påföljder som även riktar sig mot denna medlemsstat själv. I praktiken torde verkställigheten av nämnda påföljder emellertid genomföras så att det belopp som staten förelagts att betala dras av från de prestationer som tillfaller staten i gemenskapens budget. I denna fråga finns tillsvidare ingen tillämpningspraxis.

I praktiken gäller verkställbarheten närmast avgöranden som innehåller en i pengar fastställd påföljd. Den viktigaste gruppen av ärenden för vilka verkställighet kan komma i fråga är böter och viten som kommissionen i konkurrensfrågor förelagt företag. Förutsättningen att påföljden skall vara fastställd i pengar gäller enligt artikel 192 emellertid endast kommissionens och rådets beslut. De av domstolens domar, i vilka påföljden är någon annan än en i pengar fastställd påföljd eller avstående från

en dylik påföljd, kan i princip verkställas i den utsträckning som de i exekutiv väg kan verkställas enligt den nationella rättsordning som skall tillämpas.

Motsvarande bestämmelser som i artikel 192 i fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen finns i artikel 92 i fördraget om upprättandet av Europeiska kol- och stålgemenskapen samt i artikel 164 i fördraget om upprättandet av Europeiska atomenergigemenskapen.

I de fördrag som ligger till grund för gemenskaperna bestäms dessutom i två fall skilt om verkställbarheten av beslut som fattas av andra än gemenskapernas egentliga institutioner. För det första är Europeiska centralbankens (ECB) beslut verkställbara på det sätt som avses i artikel 192 i fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen. Detta framgår av artikel 108 a.2 tredje och fjärde stycket i fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen samt av artikel 34.2 i stadgan för Europeiska centralbankssystemet och Europeiska centralbanken (Protokoll nr 3 i fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen). Beslut av Europeiska monetära institutet (EMI), som är ECB:s föregångare under den andra etappen av den ekonomiska och monetära unionen, är däremot inte verkställbara. Detta framgår av artikel 15.4 i institutets stadga (Protokoll nr 4 i fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen), som inte innehåller någon hänvisning till artikel 192 i fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen.

Det andra fallet då det i de fördrag som ligger till grund för gemenskaperna skilt bestäms om verkställbarheten gäller den skiljedomskommitté som avses i artikel 18 i fördraget om upprättandet av Europeiska atomenergigemenskapen. Skiljedomskommitténs uppgift är att avgöra tvister som gäller nyttjanderätter av industrirättigheter med anknytning till kärnkraften. Skiljedomskommitténs beslut, som i vissa fall kan överklagas till EG-domstolen, är bindande mellan parterna. Besluten är även verkställbara i enlighet med artikel 164 i fördraget om upprättandet av Europeiska atomenergigemenskapen.

Verkställigheten skall följa de civilprocessrättsliga regler som gäller i den medlemsstat inom vars territorium den sker. Förordnandet om verkställighet skall utan andra formaliteter än kontroll av avgörandets äkthet meddelas av

den nationella myndighet som varje medlemsstats regering skall utse för detta ändamål samt meddela kommissionen och gemenskapens domstol.

Denna uppgift har i de olika medlemsstaterna anförtratts antingen utrikesministeriet eller justitieministeriet. Utrikesministeriet kontrollerar avgörandets äkthet i Belgien, Grekland, Italien, Luxemburg, Portugal och Förenade konungariket. På justitieministeriet ankommer denna uppgift i Danmark, Förbundsrepubliken Tyskland, Irland, Nederländerna och Spanien. Behörig myndighet i Frankrike är justitieministeriet eller en av ministeriet förordnad domare eller myndighet. Grekland försenade sig med att utse behörig myndighet och meddela om den och förseringen var så grov att kommissionen väckte talan mot Grekland i EG-domstolen (fall 86/86).

När formaliteterna som ansluter sig till kontrollen av avgörandets äkthet har uppfyllts på begäran av sökanden, får denna fullfölja verkställigheten enligt den nationella lagstiftningen genom att hänskjuta ärendet direkt till den behöriga myndigheten.

I de flesta medlemsstater svarar domstolarna eller myndigheter som hör till deras organisation för själva verkställigheten: i Belgien *Cour d'appel* i Bryssel, i Grekland en särskilt förordnad domare vid Athens överrätt, i Irland *Master of the High Court*, i Nederländerna ålägger justitieministeriet registratorn vid landets högsta domstol *Hoge Raad* att sörja för såväl kontrollen av avgörandets äkthet som för verkställigheten, i Portugal överrätten på den persons hemort mot vilken verkställigheten riktar sig samt i Förenade konungariket *High Court* med undantag för Skottland, där *Court of Session* svarar för beslutet om verkställighet. I Förbundsrepubliken Tyskland och i Luxemburg sörjer justitieministeriet för verkställigheten medan det i Italien är utrikesministeriet som handhar denna uppgift. I Frankrike är den behöriga myndigheten också i detta skede justitieministeriet eller en av ministeriet förordnad domare eller myndighet.

Verkställigheten får skjutas upp endast genom beslut av gemenskapens domstol. De nationella domstolarna är emellertid behöriga att pröva huruvida verkställigheten har genomförts på regelrätt sätt. I enlighet med detta är de nationella domstolarna behöriga att behandla bl.a. frågor som gäller

— verkställighetsåtgärdernas formella riktighet,

— beslut om vilken del av gäldenärens egendom som kan mätas ut,

— tredje parts yrkanden som gäller den utmätta egendomen.

De nationella domstolarna skall också avgöra huruvida den prestation som är föremål för verkställighet har fullgjorts eller minskat på grund av prestation, en rättshandling mellan parterna eller annan fullgörelseåtgärd.

Rättshjälp

Enligt artikel 26 i stadgan för EG-domstolen (Protokoll B i fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen) får domstolen förordna att ett vittne eller en sakkunnig skall höras av den behöriga rättsliga myndigheten på hans bostadsort. Detta förordnande skall tillställas den behöriga rättsliga myndigheten för åtgärd i enlighet med föreskrifter som fastställts i rättegångsreglerna. De handlingar som utfärdats med anledning av framställning om rättshjälp skall överlämnas till domstolen enligt samma regler. Gemenskapens domstol skall stå för bevisningskostnaderna med förbehåll för att de i förekommande fall påläggs parterna.

En bestämmelse som till sin ordalydelse motsvarar artikel 26 i stadgan för Europeiska gemenskapens domstol ingår också i artikel 27 i stadgan för Europeiska atomenergigemenskapens domstol. I stadgan för Europeiska kol- och stålgemenskapens domstol finns inga skilda bestämmelser om hörandet av vittnen eller sakkunniga vid en nationell domstol.

Genom rådets beslut 88/591/EKSG, EEG, Euratom fogades till EG-domstolarnas stadgor bestämmelser om en förstainstansrätt. Enligt dessa bestämmelser tillämpas bestämmelserna om gemenskapens egentliga domstol också på förstainstansrätten bl.a. i fråga om bevisning.

Enligt artikel 52 i rättegångsreglerna för EG-domstolen finns närmare bestämmelser om rättshjälp i kompletterande stadgor som ansluter sig till rättegångsreglerna. Enligt artikel 1 i de kompletterande stadgorna beslutar domstolen om att göra en framställning om rättshjälp. Beslutet skall innehålla uppgifter om vittnets eller den sakkunniges namn, ställning och adress, de omständigheter som domstolen vill höra dem om, parterna och deras ombud samt en kort beskrivning av föremålet för rätte-

gången. Framställning om rättshjälp ges också tillkänna åt parterna i rättegången. Enligt artikel 2 i de kompletterande stadgorna sänder EG-domstolens registrator framställningen om rättshjälp till den i bilaga I nämnda behöriga myndigheten i den medlemsstat inom vars territorium vittnet eller den sakkunnige skall höras. I bilaga I nämns som behöriga kontaktmyndigheter justitieministrarna med undantag för Förenade konungariket, där utrikesministern är kontaktmyndighet. I detta sammanhang bör påpekas att Förenade konungariket inte har någon justitieminister.

Kontaktmyndigheten sänder framställningen om rättshjälp vidare till den judiciella myndighet som är behörig enligt den nationella lagstiftningen. Efter att den nationella judiciella myndigheten har verkställt framställningen om rättshjälp sänder den handlingarna i ärendet samt en utredning om kostnaderna för förfarandet genom kontaktmyndigheten till gemenskapens domstol. Enligt artikel 3 i de kompletterande stadgorna står gemenskapens domstol för kostnaderna för rättshjälp, men den kan pålägga parterna dessa kostnader.

EG-domstolens registrator sörjer för att de handlingar som ansluter sig till rättshjälp blir översatta.

I artikel 75 i rättegångsreglerna för förstainstansrätten finns samma bestämmelser om rättshjälp som i artiklarna 1 — 3 i de kompletterande stadgorna till rättegångsreglerna för gemenskapens domstol.

Osann utsaga

Enligt artikel 27 i stadgan för Europeiska gemenskapens domstol skall varje medlemsstat behandla mened eller ovarsam utsaga som ett vittne eller en sakkunnig gjort sig skyldig till vid gemenskapens domstol som om motsvarande brott begåtts inför nationell domstol i tvistemål. På anmodan av gemenskapens domstol skall den berörda medlemsstaten väcka åtal mot gärningsmannen vid behörig nationell domstol. En bestämmelse med samma lydelse finns i artikel 28 i stadgan för Europeiska atomenergigemenskapens domstol. Enligt artikel 28 fjärde stycket i stadgan för Europeiska kol- och stål-gemenskapens domstol har domstolen befogenhet att hänskjuta ett fall, då ett vittne eller en sakkunnig har förtigit eller förvanskat de verkliga förhållandena inför ge-

menskapens domstol, till justitieministern i den stat där vittnet eller den sakkunnige är medborgare för att denne skall straffas enligt nationell lag. Nämnda artiklar tillämpas även på osann utsaga som avgivits inför förstainstansrätten.

Enligt artikel 6 i de kompletterande stadgorna till rättegångsreglerna för gemenskapens domstol kan domstolen efter att ha hört en generaladvokat besluta att meddela en i bilaga III nämnd behörig nationell myndighet, att ett vittne eller en sakkunnig har avgivit osann utsaga inför domstolen. Enligt bilaga III är justitieministern behörig myndighet i tio medlemsstater. I Irland är den behöriga myndigheten *Attorney-General* som närmast kan jämföras med justitiekanslern. I Förenade konungariket är den behöriga myndigheten *Her Majesty's Attorney-General* i fråga om vittnen och sakkunniga som bor i England, Wales och Nordirland, medan uppgiften beträffande dem som bor i Skottland ankommer på *Her Majesty's Advocate*.

EG-domstolens ledamöters immunitet mot rättsliga förfaranden

Enligt artikel 3 i stadgan för Europeiska gemenskapens domstol åtnjuter domarna vid gemenskapens domstol immunitet mot rättsliga förfaranden. Enligt artikel 8 i stadgan gäller denna immunitet även generaladvokaterna. Immuniteten fortgår även sedan uppdraget har upphört och avser åtgärder, inbegripet muntliga och skriftliga uttalanden, som vidtagits i tjänsteutövningen. Gemenskapens domstol får, efter beslut i plenum, häva immuniteten. När immuniteten har hävts och straffrättsliga förfaranden vidtas mot en domare, skall denne ställas inför rätta i någon av medlemsstaterna endast vid den domstol som är behörig att döma ledamöterna av de högsta nationella domstolarna. En bestämmelse med samma ordalydelse finns i artikel 3 i stadgan för Europeiska kol- och stål-gemenskapens domstol och i stadgan för Europeiska atomenergigemenskapens domstol. Bestämmelserna i stadgorna om EG-domstolens ledamöters immunitet mot rättsliga förfaranden tillämpas även på domarna i förstainstansrätten.

Bestämmelser om skiljande av en domare eller en generaladvokat vid EG-domstolen från sitt ämbete finns i fråga om Europeiska gemen-

skapen och Euratom i artikel 6 i vederbörande stadgor och i fråga om kol- och stålgemenskapen i artikel 7 i stadgan för dess domstol. Artiklarna gäller också en domare vid förstainstansrätten. Innan gemenskapens domstol kan fatta beslut om att skilja denne från sitt ämbete måste den emellertid i ärendet få ett utlåtande av förstainstansrätten. Bestämmelser om detta utlåtande finns i artikel 5 i rättegångsreglerna för förstainstansrätten.

Ett beslut om att skilja en domare från sitt ämbete fattas av domstolen enhälligt i plenum så att den berörda domaren inte får delta i överläggningen. Grunden för att skilja en domare eller en generaladvokat från sitt ämbete kan endast vara att denne inte längre uppfyller de förutsättningar som krävs eller fullgör de skyldigheter som följer av ämbetet.

Enligt uppgifter från EG-domstolens utrednings- och dokumentationsavdelning har ingen av de nuvarande medlemsstaterna nationellt reglerat frågan om EG-domstolens ledamöters nationella åtalsforum.

Förordnande av rättegångsbiträde
åt part som beviljats fri rättegång

Enligt artikel 76 i rättegångsreglerna för EG-domstolen kan en part i vissa fall beviljas fri rättegång. Enligt artikel 4 i den kompletterande stadgan kan beslutet också omfatta förordnande av en advokat som biträde för parten. Ifall parten inte uppger vilken advokat han väljer eller om domstolen anser att hans val inte kan accepteras, sänder domstolens registrator handlingarna som gäller beviljande av fri rättegång och förordnande av biträde till en behörig myndighet som nämns i bilaga II till stadgan. Enligt bilaga II är justitieministern behörig myndighet i Belgien, Danmark, Frankrike, Grekland, Irland, Italien, Luxemburg, Portugal och Spanien. I Tyskland, Nederländerna samt i Förenade konungariket är de officiella advokatföreningarna behörig myndighet. Domstolen förordnar på tjänstens vägnar en advokat att bistå den part som har beviljats fri rättegång med beaktande av de förslag som den nationella myndigheten har sänt till domstolen.

För förstainstansrättens del ingår motsvarande reglering i artikel 95 i dess rättegångsregler.

3. Propositionens mål och de viktigaste förslagen

Lagförslaget

Genom det lagförslag som ingår i propositionen utfärdas de nationella stadganden som är nödvändiga för att Finland skall kunna iakttä sina skyldigheter som ansluter sig till EU-medlemskapet och som gäller frågor med anknytning till verkställigheten av EG-institutionernas beslut samt gemenskapernas domstolar. Utgångspunkten för beredningen av förslagen var att de lösningar som anammades i samband med ikraftträdandet av EES-avtalet skall tillämpas även under ett EU-medlemskap. I samband med EES-avtalet reglerades dessa frågor i författningarna om ikraftträdande av EES-avtalet och avtalet om EFTA:s övervakningsmyndighet och EFTA-domstolen. Eftersom lagen om ikraftträdande av fördraget om Finlands anslutning till Europeiska unionen är en renodlad blankettförfattning, måste de nödvändiga stadgandena med tanke på ett EU-medlemskap utfärdas genom en skild lag.

Till sitt innehåll följer förslaget de lösningar som anammades i samband med ikraftträdandet av EES-avtalet när det gäller verkställighet av EU-institutionernas beslut, rättshjälp åt EG-domstolarna, straff för osann utsaga som avgivits vid EG-domstolarna samt samverkan i fråga om förordnande av en advokat åt en part som i EG-domstolarna beviljats fri rättegång.

Frågor som utelämnats
ur förslaget

I förslaget ingår inte något sådant stadgande om vittnestredsa inför EG-domstolarna som skulle motsvara 4 § lagen om ikraftträdande av avtalet om EFTA:s övervakningsmyndighet och EFTA-domstolen. Med stöd av artikel 24 i stadgan för Europeiska gemenskapens domstol, artikel 28 i stadgan för Europeiska kol- och stålgemenskapens domstol samt artikel 25 i stadgan för Europeiska atomenergigemenskapens domstol har EG-domstolen omedelbara tvångs- och bestraffningsbefogenheter gentemot tredskande vittnen. EFTA-domstolen måste däremot i dylika fall vända sig till myndigheterna i vederbörande stat (artikel 26 i EFTA-domstolens stadga). Nämnda bestämmelser om EG-domstolen tillämpas även på förstainstans-

rätten. I ett EU-medlemskap finns således inget behov för nationell reglering av denna fråga.

I 7 § lagen om ikraftträdande av avtalet om EFTA:s övervakningsmyndighet och EFTA-domstolen finns ett stadgande om åtal mot en domare i EFTA-domstolen. Nödvändigheten av ett motsvarande stadgande är inte obestridlig. Ingen av EU:s nuvarande medlemsstater har utfärdat särskilda stadganden i denna fråga. Bestämmelsen som hänger samman med EG-domstolarnas ledamöters immunitet mot rättsliga förfaranden och som går ut på att eventuella åtal, inklusive tjänsteåtal, mot berörda domare skall handläggas vid de domstolar i medlemsstaterna som är behöriga att handlägga åtal mot ledamöterna av medlemsstaternas högsta nationella domstolar, har också entydigt reglerats i artikel 3 i stadgorna för EG-domstolarna. Stadgorna å sin sida sätts i kraft som sådana genom lagen om ikraftträdande av EU-anslutningsfördraget som behandlas i den ordning som stadgas i 69 § 1 mom. riksdagsordningen (RP 135/1994 rd, s. 677).

I denna proposition har man stannat för att det inte är nödvändigt att i den nationella lagstiftningen inta stadganden om ovan nämnda tjänsteåtalsärenden. Av artikel 3 i stadgorna framgår klart att i tjänsteåtalsärenden skall man tillämpa samma regler som i fråga om ledamöterna av de högsta nationella domstolarna, vilket leder till att dylika ärenden i Finland skall handläggas av riksrätten. Om en ledamot av gemenskapens domstol eller förstainstansrätt däremot gör sig skyldig till ett brott som till sin natur inte är ett tjänstebrott skall åtalet i normal ordning väckas vid allmän underrätt, eftersom ledamöterna av de högsta nationella domstolarna i Finland i brottmål har en särställning endast då det gäller tjänstebrott.

Artikel 81 i fördraget om upprättandet av Europeiska atomenergigemenskapen innehåller bestämmelser om kommissionens rätt att sända inspektörer till medlemsstaternas territorier. Föremålet för kontrollen är de personer, utrustningar och anläggningar som befattar sig med klyvbara material. Enligt tredje stycket i artikeln kan kommissionen av domstolens ordförande begära ett bemyndigande i syfte att med tvångsmedel säkerställa kontrollåtgärderna, om genomförandet av kontrollen hindras. Domstolens ordförande skall meddela beslut inom tre dagar. Enligt artikel 90 i rättegångsreglerna för domstolen utfärdar ordföranden i form av ett interimsförordnande som avses i

artikel 86 i rättegångsreglerna ett bemyndigande att genomföra kontrollen.

Enligt artikel 81 fjärde stycket i fördraget om upprättandet av Europeiska atomenergigemenskapen får kommissionen själv i form av ett beslut utfärda en skriftlig order om att kontrollåtgärderna skall vidtas, ifall ett dröjsmål innebär en risk. Denna order skall omedelbart underställas domstolens ordförande för godkännande i efterhand. Enligt femte stycket i artikeln skall, sedan bemyndigandet eller beslutet har meddelats, den berörda statens nationella myndigheter säkerställa att inspektörerna får tillträde till de platser som anges i bemyndigandet eller beslutet.

Avsikten är att i kärnenergilagen (990/87) stadga om den kontroll som förutsätts i fördraget om upprättandet av Europeiska atomenergigemenskapen. En regeringsproposition om denna fråga kommer att avlätas särskilt. Ett sådant bemyndigande av domstolens ordförande som avses i artikel 81 tredje stycket i nämnda fördrag är i och för sig verkställbart också på grundval av 1 § i lagförslaget. Samma gäller för en order som kommissionen enligt fjärde stycket har utfärdat efter att domstolens ordförande har godkänt ordern i efterhand. Innan kommissionens order har godkänts baserar sig de finländska myndigheternas skyldighet att medverka till att ordern kan verkställas på stadgandena i kärnenergilagen och i lagen om ikraftträdande av anslutningsfördraget.

4. Propositionens verkningar

Propositionens verkningar kommer att rikta sig mot justitieministeriet som enligt förslaget skall vara kontaktmyndighet i de ärenden som avses i lagen. Uppenbarligen kommer dylika ärenden att bli aktuella relativt sällan, och förslaget förorsakar således inte något behov av tilläggspersonal eller tilläggsanslag vid justitieministeriet eller annorstädes inom statsförvaltningen.

5. Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts som tjänsteuppdrag vid justitieministeriet. I beredningen har även en representant för utrikesministeriet deltagit. Arbetsgruppen har stått i kontakt med

EFTA-domstolens biträdande kanslichef (Assistent registar) samt med EG-domstolens utrednings- och dokumentationsavdelning.

6. Andra omständigheter som inverkat på propositionen

Den föreslagna lagen har samband med lagen om godkännande av vissa bestämmelser i fördraget om Finlands anslutning till Europeiska unionen (RP 135/1994 rd), vars antagande i riksdagen är en förutsättning för att den lag som nu föreslås kan antas. Så som ovan påpekas kräver tillämpningen av artikel 81 i fördraget om upprättandet av Europeiska atomenergigemenskapen, förutom att denna lag stiftas, även att kärnenergilagen ändras.

I lagen ingår inte stadganden om upphävan-

de av stadganden i lagen om ikraftträdande av EES-avtalet samt i lagen om ikraftträdande av avtalet mellan EFTA-staterna om en övervakningsmyndighet och en domstol. Detta beror på att avsikten är att under 1995 genom ett skilt avtal reglera frågan om dessa institutioners verksamhet under en viss övergångsperiod. Behovet av att upphäva ifrågasvarande stadganden och tidpunkten när detta skall ske utreds i samband med ikraftträdandet av sist nämnda avtal.

Blir Finland medlem i EU måste anpassningar göras i bilagorna I — III till rättegångsreglerna för gemenskapens domstol så att för Finlands del justitieministeriet antecknas som kontaktmyndighet i bilagorna. Ett beslut om ändring av rättegångsreglerna fattas av gemenskapens domstol, men beslutet skall enhälligt godkännas av rådet.

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslaget

1 §. *Verkställighet av Europeiska gemenskapernas avgöranden.* Paragrafen gäller verkställighet av beslut och domar av följande Europeiska gemenskapernas institutioner och organ:

- gemenskapens domstol och förstainstansrätten som är knuten till domstolen,
- rådet,
- kommissionen,
- Europeiska centralbanken, samt
- Euratoms skiljedomskommitté.

Förutsättningarna för verkställbarheten definieras i gemenskapsrätten så som ovan anförts i kapitel 2.2. i den allmänna motiveringen. I paragrafen preciseras att på verkställigheten i Finland tillämpas samma stadganden och principer som i fråga om verkställigheten av en lagkraftvunnen dom som en domstol i Finland har meddelat i ett tvistemål.

Av 4 § 1 mom. i lagen framgår att verkställighetsförordnandet ges av justitieministeriet, om inte uppgiften enligt 5 § 1 mom. genom förordning åläggs någon annan myndighet. Enligt de fördrag som ligger till grund för gemenskaperna begränsar sig uppgiften för det

organ som ger verkställighetsförordnandet till att kontrollera avgörandets äkthet. Efter detta kan sökanden hänskjuta ärendet direkt till den behöriga utskökningsmyndigheten.

Den föreslagna regleringen motsvarar till innehållet 10 § i lagen om ikraftträdande av EES-avtalet.

2 §. *Rättshjälp.* Paragrafen innehåller stadganden om rättshjälp som lämnas gemenskapens domstol och förstainstansrätten för att höra vittnen och sakkunniga. Enligt 1 mom. lämnas rättshjälp av allmän underrätt så som stadgas i lagen om handräckning, som i Finland bör meddelas vissa internationella organ, samt om sådana organs befogenhet (22/30). Det förfarande och de förutsättningar som gemenskapens domstol och förstainstansrätten skall iaktta då de gör framställning om rättshjälp till medlemsstaternas domstolar framgår av deras stadgor och rättegångsregler.

Enligt 2 mom. skall framställning om rättshjälp sändas för verkställighet till en sådan domstol som avses i 2 § lagen om samverkan mellan finska och utländska myndigheter vid rättegång samt om verkställighet i vissa fall av utländsk domstols beslut. Enligt det föreslagna

4 § 2 mom. skall justitieministeriet vara kontaktmyndighet, om inte uppgiften enligt 5 § genom förordning åläggs någon annan myndighet.

Den föreslagna regleringen motsvarar 3 § i lagen om ikraftträdande av avtalet mellan EFTA-staterna om upprättande av en övervakningsmyndighet och en domstol.

3 §. *Straffbarhet i fråga om osann utsaga.* Enligt denna paragraf skall ett vittne eller en sakkunnig som har avgivit en osann utsaga inför gemenskapens domstol eller förstainstansrätt dömas till straff enligt 17 kap. 1 § strafflagen. Saken blir anhängig efter anmälan som de nämnda domstolarna har gjort i enlighet med sina stadgor och rättegångsregler. Enligt 4 § 2 mom. i lagförslaget skall justitieministeriet vara kontaktmyndighet och ministeriet skall meddela behörig åklagarmyndighet om åtalsanmälan.

Den föreslagna regleringen motsvarar 5 § i lagen om ikraftträdande av avtalet mellan EFTA-staterna om upprättande av en övervakningsmyndighet och en domstol.

4 §. *Justitieministeriets uppgifter.* Enligt 1 mom. skall justitieministeriet meddela ett verkställighetsförordnande som avses i 1 §. Enligt 2 mom. har justitieministeriet ställningen som kontaktmyndighet även i annat samarbete med Europeiska gemenskapernas domstol eller Europeiska gemenskapernas förstainstansrätt som gäller rättsvården. Förutom lämnande av rätts hjälp enligt 2 § och väckande av åtal enligt 3 § gäller detta också samarbete som anknyter till förordnande av ett biträde åt en part som beviljats fri rättegång vid gemenskapens domstolar samt annat möjligt samarbete inom området för rättsvården. Det sist nämnda kan t.ex. ha anknytning till att vi i Finland vid domstolarna inte har advokatmonopol till skillnad från situationen vid gemenskapens domstolar. På grund av detta kan frågan om rätten att uppträda som advokat inför gemenskapens domstol i enskilda fall vara förknippat med ett behov att av myndigheterna i Finland få redogörelser för gemenskapens domstolar till den del lagstiftningen i Finland har betydelse i ärendet.

Justitieministeriets ställning som kontaktmyndighet motsvarar de lösningar som anamades i samband med lagen om ikraftträdande av EES-avtalet.

5 §. *Bemyndigande att utfärda förordning och närmare bestämmelser.* I 1 mom. ges en möj-

lighet att genom förordning ålägga någon annan myndighet de uppgifter som enligt 4 § ankommer på justitieministeriet. Enligt 2 mom. utfärdar justitieministeriet vid behov närmare bestämmelser om verkställigheten av 4 § 2 mom.

En användning av befogenheterna enligt paragrafen blir sannolikt inte aktuell. Å andra sidan är det nödvändigt att ge nämnda befogenheter för att man inte skall behöva ändra lagen på grund av organisationsförändringar inom justitieförvaltningen eller andra arrangemang.

6 §. *Ikraftträdande.* Den föreslagna lagen avses träda i kraft vid en tidpunkt som bestäms genom förordning. Avsikten är att lagen träder i kraft samtidigt som Finland ansluter sig till Europeiska unionen. Enligt förslaget får åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter vidtas innan den träder i kraft.

2. Närmare stadganden och bestämmelser

Enligt förslaget skall genom förordning stadgas om den tidpunkt när lagen träder i kraft. Dessutom innehåller 5 § befogenhet att genom förordning ålägga någon annan myndighet de uppgifter som ankommer på justitieministeriet samt att genom justitieministeriets beslut utfärda närmare bestämmelser om justitieministeriets uppgifter såsom i lagen avsedd kontaktmyndighet.

3. Ikraftträdande

Den föreslagna lagen avses träda i kraft vid en tidpunkt som bestäms genom förordning. Avsikten är att lagen träder i kraft samtidigt som Finland ansluter sig till Europeiska unionen.

4. Lagstiftningsordning

Grunden för 1 § är att Finland erkänner de i paragrafen avsedda Europeiska unionens institutioners och organs behörighet att meddela beslut som är verkställbara i Finland. Eftersom lagen om godkännande av vissa bestämmelser i fördraget om Finlands anslutning till Europeiska unionen behandlas i den ordning som

stadgas i 69 § 1 mom. riksdagsordningen, och då förevarande lag inte utvidgar de undantag som nämnda lag medför i grundlagarna i fråga om gemenskapernas behörighet, kan förevaran-

de lag behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lag

om stadganden om rättsvård som ansluter sig till medlemskapet i Europeiska unionen

I enlighet med riksdagens beslut stadgas:

1 §

Verkställighet av Europeiska gemenskapernas avgöranden

Domar eller beslut som är verkställbara med stöd av artikel 108 a.2 tredje och fjärde stycket, artikel 187 eller 192 i fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen, artikel 44 eller 92 i fördraget om upprättandet av Europeiska kol- och stålgemenskapen eller med stöd av artikel 18 tredje stycket, artikel 159 eller 164 i fördraget om upprättandet av Europeiska atomenergigemenskapen, verkställs i Finland på samma sätt som en lagakraftvunnen dom som en domstol i Finland har meddelat i ett tvistemål.

2 §

Rättshjälp

På begäran av Europeiska gemenskapernas domstol eller Europeiska gemenskapernas förstainstansrätt skall allmän underrätt på det sätt som stadgas i lagen om handräckning, som i Finland bör meddelas vissa internationella organ, samt om sådana organs befogenhet (22/30) lämna rättshjälp för att höra vittnen eller sakkunniga eller för att ta emot andra bevis.

Begäran om rättshjälp skall sändas för verkställighet till en sådan domstol som avses i 2 §

lagen om samverkan mellan finska och utländska myndigheter vid rättegång samt om verkställighet i vissa fall av utländsk domstols beslut (171/21).

3 §

Straffbarhet i fråga om osann utsaga

Ett vittne eller en sakkunnig som när han hördes av Europeiska gemenskapernas domstol eller Europeiska gemenskapernas förstainstansrätt har avgivit en osann utsaga eller utan laga skäl har förtigit någonting som skulle ha givit upplysning i saken, skall för osann utsaga dömas enligt 17 kap. 1 § strafflagen.

4 §

Justitieministeriets uppgifter

Justitieministeriet skall på ansökan förordna om verkställighet i ett ärende som avses i 1 §.

Justitieministeriet är också kontaktmyndighet i ärenden som gäller lämnande av rättshjälp enligt 2 §, väckande av åtal enligt 3 § och beviljande av fri rättegång vid Europeiska gemenskapernas domstol eller Europeiska gemenskapernas förstainstansrätt samt i annat sådant samarbete med Europeiska gemenska-

pernas domstol eller Europeiska gemenskapernas förstainstansrätt som gäller rättsvården.

5 §

*Bemyndigande att utfärda förordning
och närmare bestämmelser*

Uppgifter som enligt 4 § ankommer på justitieministeriet kan genom förordning åläggas någon annan myndighet.

Närmare bestämmelser om verkställigheten av 4 § 2 mom. utfärdas vid behov genom justitieministeriets beslut.

6 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft vid en tidpunkt som bestäms genom förordning.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förrutsätter får vidtas innan den träder i kraft.

Helsingfors den 8 december 1994

Republikens President
MARTTI AHTISAARI

Justitieminister *Anneli Jäätteenmäki*

Förordning

om ikraftträdande av lagen om stadganden om rättsvård som ansluter sig till medlemskapet i Europeiska unionen

På föredragning av justitieministern stadgas:

Lagen den 1 § 199 om stadganden om rättsvård som ansluter sig till medlemskapet i Europeiska unionen (/) samt denna förordning träder i kraft den 199 .

Denna förordning träder i kraft den 2 § 199 .
